

YTTRANDE

Datum
2024-11-08

Dnr
R 90-2024

1 (2)

Justitieombudsmannen
Per Lennerbrant

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Yttrande över betänkandet Allmänna sammankomster och Sveriges säkerhet (SOU 2024:52)

(Ju2024/01560)

Riksdagens ombudsmän (JO) har bjudits in att lämna synpunkter på betänkandet. Mitt yttrande utgår från författningsförslagen i avsnitt 1.

I betänkandet behandlas svåra principiella avvägningar mellan synnerligen viktiga intressen för Sverige. Frågor om rikets säkerhet kopplade till allmänna sammankomster synes dock inte längre ha samma dagsaktuella karaktär som när utredningen tillsattes i augusti 2023. Det har gett perspektiv och en välbehövlig möjlighet till reflektion och eftertanke.

Händelserna som föranledde utredningen har visat att åsiktsytringar som från ett svenskt perspektiv anses legitima eller i vart fall lagliga kan leda till våld mot bl.a. beskickningar och andra svenska intressen utomlands. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Man måste dock alltid räkna med att det finns aktörer med vilja och förmåga att hota rikets säkerhet som är beredda att utnyttja händelser här som förevändning för att vidta åtgärder i egna intressen. Jag noterar att även med den föreslagna vägransgrunden torde åsiktsytringarna ändå kunna föras fram på exempelvis digitala plattformar.

Det tillhör inte Polismyndighetens uppgifter att hantera frågor som rör rikets säkerhet. Ansvar för bedömningen av konsekvenserna av en allmän sammankomst kan därför i praktiken komma att vila på Säkerhetspolisen och Utrikesdepartementet. I det sammanhanget noterar jag att Säkerhetspolisen under utredningsarbetet fört fram att detta är en roll som myndigheten inte vill ha och som en nationell säkerhetstjänst inte heller ska ha i en rättsstat. Utredningens bemötande av denna uppfattning övertygar inte.

Jag ser också en risk för att Sveriges relationer till främmande makt ges en större betydelse än vad utredningen avsett, bl.a. eftersom gränsdragningen mot vad som kan utgöra en fara för rikets säkerhet i alla lägen inte kommer att vara klar. Kravet på konsultationer med Utrikesdepartementet riskerar dessutom att tangera bestämmelsen om förbud mot ministerstyre (12 kap. 2 § regeringsformen). I vart

fall kommer begränsningarna av insynsrätten och motiveringsskyldigheten att kunna ge upphov till misstankar om detta.

Jag har sammanfattningsvis mycket svårt att se att ändamålet – att skydda rikets säkerhet – skulle uppnås på ett effektivt sätt med den vägransgrund för en allmän sammankomst som presenterats. Det är vidare svårt att förutse vilka åsiktsyttringar som kommer att omfattas och i vilken grad den fria åsiktsbildningen skulle påverkas på ett mer generellt plan. Slutsatsen kan inte dras att regleringen är proportionerlig.

Jag avstyrker att förslaget läggs till grund för lagstiftning.

Avslutningsvis konstaterar jag att utredningen har framhållit att den föreslagna modellen innebär att meningsmotståndare kan påverka vad som är tillåtet att föra fram under en allmän sammankomst. Den kan således sägas öppna för att illvilliga aktörer dikterar villkoren för vilka åsiktsyttringar som ska vara tillåtna i Sverige. Jag ställer mig frågande till att en sådan ordning skulle vara önskvärd.

Yttrandet har beslutats av JO Per Lennerbrant. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättsakkunniga Anna Sundström har föredragit ärendet och byråchefen Sara Johannesson har deltagit i beredningen.